

- O, tătucă, ce-am văzut,
Am văzut turcii viind
Și spre mine năpădind!
- Nu te teme, draga tatii,
Că te-oi-nvărti-n jorjurele
Și te-oi pune-n bolurele!
Bine vorba nu sfârși,
Turcii-n casă năvăli:
- Treceți, turci și hodiniți!
- N-am venit să hodinim
C-am venit să vă pețim.
- N-avem fată de pețit
C-am avut, da' o murit.
De nu-mi credeți cuvântu
Hai să v-arăt mormântu;
Pe mormântu fetii mele
Busuioc și cărăjele;
De nu-mi credeți vorba
Hai să v-arăt gropuța.

Colectia PETRICĂ SCĂUNĂȘU, Orta de Sus
De la Floare Rus, 72 ani, 1974

1361

Pe cel deal cu stânjenii

Pe cel deal cu stânjenii
Doru-i modo ju
Lume mé, tăt a mé
Mândru-și d'ară plugarii,
Da' nu-și d'ară ca unu
Ca unu ca Măruțu
Că c-o mână opt boi mână
Și cu una flori culege -
Nu culege, că le-alege
Și le face o cunună:
- Na, Onică, -o cunună
Să ne fie de credință.

Colectia PETRICĂ SCĂUNĂȘU, Orta de Sus
De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981

1362

Cine șede-nt-astă casă

Cine șede-nt-astă casă
Florile florilor
Iaca, fata ce frumoasă;
Mândru ș-o gătat pân casă:
La podele cu ținte
Și la blide șterguri mândre,
La ferești cu pene verzi
Și la ușe cu blândușe
Și pe masă pană grasă
Și-n fundu cuptiorului
Pana pețitorului.

Colectia PETRICĂ SCĂUNĂȘU, Orta de Sus
De la Florica Cobal, 56 ani, 1981

1363

Ce haznă-i de-aiasta sară

Ce haznă de-aiasta sară:
Tăți feciorii-s duși în țară.

Colectia AUGUSTIN MICU

Sărbătorile de iarnă în Cicârlău

Crăciunul este cea mai mare sărbătoare de peste an. Pregătirile se declanșează odată cu începerea postului, în 15 noiembrie și durau până în ajunul de Crăciun. În această perioadă oamenii își făceau haine noi, făceau curățenie generală, iar la clăci și șezători se repetau și se învățau colinde noi.

Încă de la Miculaș – 6 decembrie – copiii încep să se organizeze pe categorii de vârstă și sex. Programau zilele de repetiție, casa unde se va repeta, cine îi va învăța colinde noi.

În satele mici – ca Merișor sau Bârgău – se organizau două rânduri de colindători băieți și un rând de fete. Primul rând de copii erau din clasele mici, al doilea rând erau din clasele mai mari – a V-a – a VIII-a. Fetele alcătuiau un singur grup, cls. I-VI.

În satele mai mari – Cicârlău, Ilba -se organizau mai multe grupuri de copii, formate din 2-10 copii și aveau în repertoriu cam 5-15 colinde.

Cu o săptămână sau două înainte de Crăciun se procura bradul de Crăciun și se tăia porcul, făcându-se ospățul porcului, când se udau din plin cu horincă și vin.

Cu o zi înainte de Crăciun, se împodobea bradul cu panglici colorate din hârtie creponată, cu beteală, nuci îmbrăcate în staniol colorat, mere, turte dulci, lumânări mici și "scânteuțe" (artificii).

În ziua de ajun de Crăciun, când toate erau pregătite, se așteptau colindătorii, cu porțile deschise și luminile aprinse.

Când sosea un grup, unul dintre colindători întreba: "Slobodu-i a corinda?". Dacă gazda răspundea "Slobod", începeau să colinde. La sfârșit, unul dintre ei ura: "S-aveți multe sărbători fericite ca astă sară și ca ziua de mâni"! Colindătorii primeau cadouri: cocuți, mere, nuci, bani. La ieșire, mulțumeau gazdei, iar acolo unde erau fete, rosteau:

"Câți cucurijori
Atâția pețitori".
Unde erau băieți, rosteau:
"Câte paie pe casă
Atâtea băncute pe masă".

Băieții mai mari umblau a colinda cu Steaua sau Vi-flaimul.

Grupurile de colindători erau însoțite de o "ozie", un mascat, cu multe droange (clopote) care avea rolul de a-i apăra pe colindători.

După trecerea rândurilor și grupurilor de colindători, începând cam pe la 8-10 seara, începea colinda tinerilor, câte 5-10 colindători de vârstă apropiată, care colindau la casele cu fete de vârsta lor. Grupurile deveneau mixte. Aceștia erau serviți cu vin sau horincă, cu prăjituri, cârnați.

La miezul nopții toți mergeau la biserică, la litie, apoi continuau colindatul, până dimineața.

După trecerea copiilor și tinerilor, începeau colinda cei căsătoriți, pe la vecini, neamuri, prieteni, terminând în zori de zi. Toată noaptea satul răsuna de glasurile colindătorilor, auzindu-se și dintr-un sat în altul.

În dimineața de Crăciun umblau cei mai mici, de grădiniță, "în ptez", câte 2-3. Când intrau în casă, rosteau: "Bună dimineața lui Crăciun", răspunzându-li-se "Să crești mare". Erau dăruiți cu nuci, turte dulci și bani.

În ziua de Crăciun, după slujba de la biserică, tinerii și căsătoriții continuau colindatul. A doua zi de Crăciun se organiza bal sau danț și se continua colindatul. A treia zi de Crăciun sunt sărbătoriți cei cu numele de Ștefan, iar în ajun de Anul Nou, cei cu numele Vasile. Dacă cei sărbătoriți erau mai mulți, se organiza, în ajun de Anul Nou, vergelul, astăzi se organizează Revelionul.

Anul Nou. Încă din ajun, copii umblă cu "Plugușorul", "Capra", continuând și în

Mama mării, cu sora tatii Câți ochi avé?
Și cu bunica mé

(100)

prima zi din an.

Este bine ca în ziua de Anul Nou să-ți intre în casă prima dată băiat, să ai noroc tot anul. Dacă îți intră fată, aduce nenoroc și sărăcie.

Alți copii, mai mici, umblă cu sorcova.

Aceștia primesc în dar numai bani..

În dimineața de Anul Nou este bine să te speli cu apă în care se pune un bănuț de aur sau de argint, pentru a avea bani tot anul.

Oamenii se salută cu "An Nou fericit".

Între Anul Nou și Bobotează se umblă cu crucea. Alaiul bisericesc este format din preot, cantor și făt, uneori și un curator. Alaiul este precedat de un grup de copii, îmbrăcați în alb, scuturând o curea pe care erau legați mai mulți clopoței. De la o casă la alta strigau "Tiralexă, Doamne". Unul dintre copii ducea o lumânare pe care o aprindea când intra în casă și o dădea gazdei.

Alaiul bisericesc intra în curte cântând

"În Iordan botezându-te Tu, Doamne,

Închinarea Treimii s-a arătat".

La ieșire, copiii strigau:

Tiralexă, Doamne,

Grâu de primăvară

Și-n pod și-n cămară

Și pe prismă-afară.

Astfel se încheie sărbătorile de iarnă în Cicârlău, situat pe valea Someșului.

Colecția SAMOILĂ NODIȘ

Obiceiuri de Crăciun din Cupșeni

(din CAIETELE MONOGRAFICE ale satului Cupșeni)

În ajunul nașterii Domnului nostru Iisus Christos, Crăciunul, era în mari pregătiri tot satul. Copiii, seara, mergeau la colindat, cu mare bucurie, după ce s-au pregătit în tot Postul Crăciunului să știe colinda. Ei se îmbrăcau mai gros, cu haine de lână: cioareci albi cu dungă neagră, sumane negre sau gri, iar în picioare cu obiele albe de lână și opinci de cauciuc, sau, mai demult, din piele de porc cu părul în sus, făcute în casă; sub sumane purtau cămașă albă din pânză de in și cânepă, peste ea un cojoc sau pieptar; pe cap poartă căciuli albe sau negre. Femeile poartă cămașă, de in sau cânepă, brodată, pieptar înfundat (închis), suman negru sau căput, poale tot din pânză de in sau cânepă, rochii colorate sau zadii, iar pe cap năframă înflorată.

Pe la ora 6-7 seara încep colindatul copiii mici, de 6-12 ani. Ei colindau la fereastră, întrebând mai întâi gazda: "Slobodu-i de colindat?", gazda răspunzând "Slobod". După ce colindă, urează gazdei:

Să fii, gazdă, vesăloasă

Ca și colinda de frumoasă!

sau

Puică neagră-n vârful de scai

Cată, gazdă, cel fărtați

Că l-om be cu cine-om vre,

Tăt cu gazda di colé!

ori

Să-nchinăm pe sub podele

Să ne dăie gazda mere,

Să-nchinăm pe sub butuci

Să ne dăie gazda nuci!

Gazda răspunde: "Hadareți în casă!". Colindătorilor li se oferă nuci, mere, colaci etc., precum și băutură, numită "mied", făcută din miere și apă, sau zahăr ars, cu apă. Intrând în casă zic: "Bună sara lui Crăciun", gazda răspunde "Sara bună". Pe

Când vine năcazu la om

Se ține jîrebde după el.

Colecția SIMONA și ALEXA GAVRIL BĂLE. Fișcuș, 2002.

Noi avem colaci de grâu -
li-s în sânge până-n brău,
Noi avem mere și nuci -
li-s între săbdi și puști.
D'apoi tu, dalbă nevastă,
Ce te vesălești la masă?
Da' te trage mai la șpor
Și-ț pune capu-ntre pumni,
Strânge-ți pruncii p'ângă tine
C-amu n-au milă la nime
Că mila câtă-o avut
O vinit și iar s-o dus
Și s-o dus în neagra lume
Unde nu cunosc pe nime.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Floare Rus, 72 ani, 1981

1364

Rămuț rămurat

Rămuț rămurat
Cu poame-ncărcat
Vântu l-o suflat,
Poamile-o pticat.
Boierii-și vineau
Poame să-și culeagă
Pe mânuri, prin sânuri,
Prin mânici de șinuri.
Luna-n drum le-o stat,
Frumos i-o-ntrebat:
- Ce v-ați căpătat?
- Ia, mere și pere
De la sfântu Soare
Cu mare rugare
În coate și-n gerunte
Pe cel vârv de munte.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Marișca Tămășan, 66 ani, 1980

1365

Omule, da' ce grăiești

Omule, da' ce grăiești
Viță verde iadăra
Mult ai vre tu să trăiești.
Copacu-i cu rădăcină
Și-a lui vreme încă vine,
Uscă-i-se crengile,
Sacă-i rădăcinile,
D-apoi tu că ești de lut
Cum nu ti-i băga-n pământ
C-acolo nu-ț trebe 'mnică
Nici aur, nici argint
Numa suflet drept și sfânt.
Tu pe-ala de nu li-avé
Nici acolo nu-i ședé
Numa-n fundu iadului
Pe perina dracului.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Marișca Tămășan, 66 ani, 1980